HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

יכולני נפטור. לטעון על כל ישראל לפני הקב"ה דבר שיפטרו כולן מדינם? לעו"ל לומר שהן (ה) שיכורים ואין נתפסין על עונם: **מדין הפקה.** מה דנין חותן על אלם היו מתפללין בכוונה יכול אני לפוטרן: **המפיק מגן.** המעביר תפלת מגן לחבירו שחזינו חומרה: **גאוה.** בשעת שיכרות חיזו מתפלל: **סוגרין וחותמין ברוח נעדו.** אלם עליו: **שאינו מפיק חיסמר.** דהאי מפיק ליתנח דגלויי הוא וה"ק כל שאינו מגלה תפלה בשעת שיכרות כלומר שאינו מתפלל: **חפיקי מיס.** גילויי היס כדכתיב ויגלו מוסדות: **מסר שינתיה לשמעיה.** לחמר לו שניתני ליתן מעט וכשיגיע זמן תפלה הקיצני. ר' חנינא לחמר לעצורי נעי לית ליה דרב ששת ומסור להתפלל עד שיעור מחליו: **בצר אל יורה.** נדקתני לחמר המקרא זה (ו) ואיזו בכל הכתובים ושמע בספר בן סירא יוסף דחיסת. רוח דרומית מנשבת בו (ז) וחזקה: **בוחה.** בשמנשבת רוח בימות בפרק הערל (דף עב.) מפני מה לא מלו ישראל במדבר מפני שלא נשבה בהן רוח דרומית אבל ביומא דשמעת לחמר המס לא מהלינן ביה ולא מסוכרינן ביה: **קריב בוחמא.** לפי ליווי עבודה קלה היתה מבטלה מותי: **לא חנאי.** לא הייתי שוחה כמו שמניתי: **יומי דחריבי.** ימים שהוא בקבר חריבי ליתן וקטיני לעסוק בתורה ובמלות: **וניוח טוחא.** וניתן הרבה: **יוף ופרע.** היה קופע לו לשנות כך וכך פרקים ביום והיה רגיל לעסוק ביום ופעמים שהיה טורח במזונותיו ביום ופורע קציעות עתו בלילה: **אל יפקנו ג' ימים.** שאין דעתו מיושבת עליו מפני טורח הדרך: **ונחנה שם ימים שלשה.** והדר ותניהה מכלל דעד השתא לא הוה ניחא ליה: **דחים ניה ברחמא.** ליה הכבר מסכרתו: **דחים ניה ברחמא.** מסוס ליימ: **המפפה ניין.** שמפייסין לוחו על דבר ומתרלה כשטוב לבו ניין: **ריח הניחות.** ולמרן לעיל (ח) דלריח דומיא דמשחייא הוא וכתיב (ט) ויאמר אל לבו לא אוסיף וגו' דחילי: **המפייסב ניינו.** שמוחה יין ואין דעתו מטורפת: **ניחן בשבעים לוחיות.** כך משמוע בגימטריא: **יאל סוד.** וחה הוחיל ולא יאל קודו שקול הוא כשנהדרין של ע': **נשלש בו שדר נרשעים.** שמוחין ושמחין ומקבלין עולמן בחייהס: **לאוכר.** לשע: **אינו בללו הברכה.** לא הגיע לסוף ברכה גמורה ולפילו הוא עשיר בדבריס לחריס: **שניקח בכסף מעשר.** שמוחר לוקחו בכסף מע"ש בירושלים. הכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המיס ומלח בפרק בלל מערבין (לעיל דף כו:):

מס

(ה) עי' מדר"ע פט"ו ד"ה כשב"א חמר, ג) [חוספחח חרומות רפ"ג], ו) [גי' ע"א במקי פליגי בדר' שמעון], ד) מגילה כח: ע"ש, ה) [קדושין לח: ע"ג], ו) גי' ע"א רבינו, ז) גי' ע"א בשוש, ח) גי' ע"א חמרין לה בכתיס וכו' חמר לשו, ט) [ל"ל לחוחא], י) [סנהדרין לח. ע"ש חוספות ד"ה נכנסן], כ) סנהדרין ע., ל) בס"ג: מדינן, מ) בס"ג ליחח, נ) [בחמצים ח], ס) [כ"ה ליחא בערוך ע' פק ד'], ע) [ער' ב"ק נב: חוס' ד"ה משלם ובכרכות מה. ובכ"מ שם], פ) [וער' חוס' שבת קכח. ד"ה ונחן].

הגהות הב"ח

(ה) גמרא לא נגרס יין בעוה"ז אלא לנחם: (ו) רש"י ד"ה יכולני וכו' לומר שכן (שיכורין) מז"מ וע"ב ס"ל שוגגין: (ז) ד"ה יומא דשמש וכו' בו בחזקה: (ד) ד"ה ליח היחום ומחנן לעיל. נ"ב שיינו מה שפי' ליח הכבר שכבר מסכרמו:

גליון הש"ס

חום' ד"ה בצר. וכנדיבים חושיבך. וכן כחוחות דף קי ע"ב ודף קז ע"ב מדרש ב"ר פ"ח:

רבינו חננאל

מיום שחרב בית המקדש כתיב שמעי נא [זאת] ענייה ושכורה ולא מיין. מכאן אמר [ראב"ע] יכול אני לפטור את העולם מיום שחרב בית המקדש מדין תפלה. דקיימא לן שכור אל יתפלל, והא דתניא שכור מקחו מקח וממכרו ממכר עבר עבירה שיש בה מיתה ממיתין אותו מלקין אותו, כללו של דבר, הריהו כפיקה לכל דבריו, אלא שפטור מן התפלה. והני מילי שלא הגיע לשכרותו של לוט, אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכלום. אמר רבי חנינא כל המפיק מגן בשעת גאוה, פי' כל המעביר מגן ומכסה יצרו בשעת גאוה, כלומר בעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר, סוגרין וחותמין צרות בעבד. לשון מפיק כאפיק נחלים יעבורו. ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איחמר, כלומר כל מי שאינו מעביר ומכסה, אלא מגלהו ומפיק מגן לנגדו להלחם כנגדו ולכבשו, וזו הגאוה היא עת שיכרותו של אדם. רבי חנינא סבר לכבשו בשינה כדי להעבירו ולהפיגו טפי עדיף. ור' יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע בשינה (זימנן) [ומנמנם] מן התפלה. אלא לגלותו כדי להתעסק בדרך וכיוצא בה כדי להפיגו ואחר כך יתפלל טפי עדיף. ואמרינן מכדי קראי משמעי כר' חנינא וכר' יוחנן, במאי פליגי. בדרב ששת דהוה מסר שינתיה לשמעיה, ומזהירו כדי להקיצו בשעת התפלה, ר' חנינא אית ליה דרב ששת. ר' יוחנן לית ליה דרב ששת, חייש דילמא משתקע בשינה. אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל שנאמר בצר אל יורה. ר' חנינא כל יומא דהוה רתח לא הוה מצלי אמר בצר אל יורה כתיב. מר עוקבא ביומא דשותא, פי' יום עבים לא הוה נפיק לדינא. אמר צריכא הילכתא צילותא כיומא איסתנא, פי' יום שמנשבת בו רוח צפונית. **אמר אביי אי אמרה לי אם קריב בוכותחא לא גרסי.** פי' אילו היתה מעסקת אותו לתשמיש הבית והיתה נוטרדת דעתי, ולא הוינא יכיל למיגרס. **ורבא אמר אי קרצתן כינה לא גרסי.** כלומר

מסר שינתיה לשמעיה. פי' בקונטר' לרבי חנינא לחמר לעיבורי בעי לית ליה לרב ששת ומקור להתפלל עד שיעור מחליו ומומר ר"י לחפי' עובר זמן תפלה לא יתפלל דשכור לו שמוי משבין ליה עד שיעור מחליו ומיהו אין נרחה להלכה כרב ששת (ו) ור"ח פי' בענין לחמר וז"ל לחמר ר' חנינא המפיק מגן בשעת גאוה פי' כל המעביר מגן ומכסה יצרו בשעת גאוה כלומר בעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר סוגרין וחותמין צרות בעבד. לשון מפיק כאפיק נחלים יעבורו. ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איחמר, כלומר כל מי שאינו מעביר ומכסה, אלא מגלהו ומפיק מגן לנגדו להלחם כנגדו ולכבשו, וזו הגאוה היא עת שיכרותו של אדם. רבי חנינא סבר לכבשו בשינה כדי להעבירו ולהפיגו טפי עדיף. ור' יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע בשינה (זימנן) [ומנמנם] מן התפלה. אלא לגלותו כדי להתעסק בדרך וכיוצא בה כדי להפיגו ואחר כך יתפלל טפי עדיף. ואמרינן מכדי קראי משמעי כר' חנינא וכר' יוחנן, במאי פליגי. בדרב ששת דהוה מסר שינתיה לשמעיה, ומזהירו כדי להקיצו בשעת התפלה, ר' חנינא אית ליה דרב ששת. ר' יוחנן לית ליה דרב ששת, חייש דילמא משתקע בשינה. אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל שנאמר בצר אל יורה. ר' חנינא כל יומא דהוה רתח לא הוה מצלי אמר בצר אל יורה כתיב. מר עוקבא ביומא דשותא, פי' יום עבים לא הוה נפיק לדינא. אמר צריכא הילכתא צילותא כיומא איסתנא, פי' יום שמנשבת בו רוח צפונית. **אמר אביי אי אמרה לי אם קריב בוכותחא לא גרסי.** פי' אילו היתה מעסקת אותו לתשמיש הבית והיתה נוטרדת דעתי, ולא הוינא יכיל למיגרס. **ורבא אמר אי קרצתן כינה לא גרסי.** כלומר

(ו) יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו שנאמר [1] לכן שמעי נא זאת עניה ושכורת ולא מיין מיתיבי (ז) [א] שיכור מקחו מקח וממכרו ממכר עבר עבירה שיש בה מיתה ממיתין אותו מלקות מלקין אותו כללו של דבר הרי הוא כפיקה לכל דבריו אלא שפטור מן התפלה מאי יכולני לפטור דקאמר נמי מדין תפלה אמר רבי חנינא [ב] ל"ש אלא שלא הגיע לשכרותו של לוט אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכולם: א"ר חנינא כל המפיק מגן בשעת גאוה סוגרין וחותמין צרות בעדו שנאמר [2] גאוה אפיקי מגנים סגור חותם צר מאי משמע דהאי אפיק לישנא דעבורי הוא דכתיב [3] אחי בגדו כמו נחל כאפיק נחלים יעבורו ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק אתמר מאי משמע דהאי מפיק לישנא דגלויי הוא דכתיב [4] ויראו אפיקי מים ויגלו מוסדות תבל מכדי קראי משמע בין למר ובין למר [ג] מאי בינייהו איבא בינייהו דרב ששת דרב ששת מסר שינתיה לשמעיה מר אית ליה דרב ששת ומר לית ליה דרב ששת אמר רב חייא בר אשי אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל משום שנא' בצר אל יורה רבי חנינא ביומא דרתח לא מצלי אמר בצר אל יורה כתיב מר עוקבא ביומא דשותא לא הוה נפיק לבי דינא [ד] אמר רב נחמן בר יצחק הלכתא בעיא צילותא ביומא דאסתנא אמר אביי אי [ה] אמרה לי אם קריב כותחא לא תנאי אמר [ו] רבא אי קרצתן כינה לא תנאי מר בריה דרבינא עבדה ליה אמיה ז' [ז] מני לז' יומי אמר רב יהודה לא איברי לילית אלא לשינתא א"ר שמעון בן לקיש [ג] לא איברי סיהרא אלא לגירסא אמרי ליה לר' זירא מחדדן שמעתך אמר להו דיממי נינהו אמרה ליה [ח] ברתיה דרב חסדא לרב חסדא לא בעי מר מינם פורתא אמר לה השתא אתו יומי דאריכי וקטיני ונינום טובא אמר רב נחמן בר יצחק אנן פועלי דיממי אנן רב אחא בר יעקב [ד] יזיף ופרע אמר ר"א [ה] הבא מן הדרך אל יתפלל שלשה ימים שנאמר [5] ואקבצם אל הנהר הבא אל [ט] אחוא ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם וגו' אבוה דשמואל כי אתי באורחא לא מצלי תלתא יומי [ו] שמואל לא מצלי בביתא דאית ביה שיכרא רב פפא לא מצלי בביתא דאית ביה הרסנא א"ר חנינא כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו שנאמר [6] וירח ה' את ריח הניחוח וגו' אמר ר' חייא כל המתיישב ביינו יש בו דעת ע' זקנים [י] יין ניתן בע' אותיות וסוד ניתן בע' אותיות נכנס יין יצא סוד [כ] א"ר חנין לא נברא יין [ל] אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים שנא' [7] תנו שכר לאובד וגו' א"ר חנין בר פפא כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה שנא' [8] וברך את לחמך ואת מימיך מה לחם שניקח בכסף מעשר אף מים שניקח בכסף מעשר ומאי ניהו יין ונקא קרי ליה מים אי

נחנה שם ימים שלשה וגו'. אבוה דשמואל כל כי הוה אתי מאורחא תלתא יומי לא הוה מתפלל. שמואל לא הוה מצלי בביתא דאית בה שיכרא. א"ר חנינא כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו, שנאמר וירח ה' את ריח הניחוח. אמר רב כל שדעתו מיושבת עליו ביינו יש בו מדעת שבעים זקנים, מאי טעמא יין עולה ע' וסוד עולה ע', נכנס יין יצא סוד. **לא נברא היין אלא לנחם בו אבלות, ולשלם שכר לרשעים.** שנאמר תנו שכר לאובד ויין למרי נפש. ופליגא דר' חנינא בר פפא, דאמר כל בית שאין יין נשפך בתוכו כמים אינו בכלל ברכה, שנאמר וברך את לחמך ואת מימיך, מה לחם הניקח בכסף מעשר אף הני מים דניקחין בכסף מעשר, ומאי ניהו יין וקרי להן מים

תורה אור השלם

1. לָכֵן שִׁמְעִי נָא זֹאת עֲנִיָּה וּשְׁכֻרַת וְלֹא מְיָיִן:
ישעיהו נא כא
2. גְּאָוָה אֲפִיקֵי מְגֻנִּים סָגוּר חוֹתָם צֵר:
איוב מא ז
3. אֲחֵי בָּגְדוּ כְּמוֹ נָחַל כַּאֲפִיק נַחֲלֵים יַעֲבֹרוּ:
איוב ו טו
4. וַיֵּרָאוּ אֲפִיקֵי מַיִם וַיִּגָּלוּ מוֹסְדוֹת תֵּבֵל מִגַּעֲרָתְךָ יְיָ מִנִּשְׁמַת רוּחַ אַפֶּךָ:
תהלים יח טז
5. וְאַקְבְּצֵם אֶל הַנָּהָר הַבָּא אֶל אַהְוָא וְנַחֲנֶה שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה וְאָבִינָה בָעָם וּבַכֹּהֲנִים וּמִבְּנֵי לֵוִי לֹא מָצָאתִי שָׁם:
עזרא ח טו
6. וַיָּרַח יְיָ אֶת רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל לִבּוֹ לֹא אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעֻרָיו וְלֹא אֹסִף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת כָּל חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי:
בראשית ח כא
7. תְּנוּ שֵׁכָר לְאוֹבֵד וְיַיִן לְמָרֵי נָפֶשׁ:
משלי לא ו
8. וְעָבַדְתֶּם אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּבֵרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מֵימֶיךָ וְהֲסִרֹתִי מַחֲלָה מִקִּרְבֶּךָ:
שמות כג כה

מוסף רש"י

צילותא. דעת עלוה ומיוסבת שהיו טרוד בכלום מחשבה (מגילה כח:). **ולשלם שכר לרשעים.** שמחעלין בו בעולם הזה ומקבלין בו שכר מלוה בעוה"ב (סנהדרין ע.).

רבינו חננאל (המשך)

אילו היו הכינים נושכים אותי לא הוינא יכול למיגרס, ולפיכך עשתה לו אמו למר בר רבנא שבעה חלוקים להחליף בכל יום חלוק מפני הכינים. כל הגורס ביום שמעתתיה מיחדדן כר' זירא. ר' אחא הוה ישן ביום והיה ניעור בלילה וגורס. א"ר אלעזר הבא בדרך אל יתפלל שלשה ימים, שנאמר ואקבצם אל הנהר הבא אל אחוה

כו א ב מיי' פ"ד מהל' מילות הל' יח [וסע"ש] מהלכות מילות דין יב] ופרק כט מהל' מכירה הלכה יח סמג עשין פב טוש"ע יו"ד סימן מד סעיף ג וטוש"ע מ"מ סימן הלכה סעיף כב [וטוש"ע יו"ד סי' פ סעי' ח]:

כז ג מיי' פ"ג מהלכות ת"ת הלכה יג טוש"ע יו"ד סי' רמ סעיף ג וטוש"ע יו"ד סימן רמו סעיף כג:

כח ד טוש"ע ח"מ סי' לנח סעיף ב:

ה [מיי' פ"ד מהל' תפילה הלכה טו]:

כט ו [מיי' שם הל' טו] טוש"ע ח"מ סי' לח סעיף ב: